

Je demokratični elitizem res lahko dejavnik razvoja in napredka? (ponovno, 2. avgust 2016)

Sindikata kulture in narave Slovenije Glosa je povzdignil glas po tem, ko je trojka pod akronimom SRČ (Smrekar, Rotovnik, Čopič) v Delu objavila kar dva – milo rečeno – tendenciozna članka v zvezi z iskanjem novega modela kulturne politike v okviru Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo /ZUJIK/. Menimo, da je z vsiljevanjem svojega modela skupina prestopila meje dobrega okusa in tolerance obnašanja v demokratični družbi. Zadeve namreč še zdaleč niso tako nedolžne, kot se prikazujejo.

Že v naslovu članka postavljajo pod vprašaj sedanje stanje, ki ga označujejo "demokratični elitizem" in ki naj bi bilo polno anomalij, ter nas na vse načine prepričujejo, da ga mora zamenjati "ekspertni elitizem", ki ga utemeljujejo v svojem najnovejšem modelu. Že poimenovanja so dovolj zgovorna in pravzaprav povedo vse o sestavljavcih. Vedeti moramo, da se vsaj dva od trojke že več kot četrto stoletje nenehno gibljeta v samem jedru establišmenta, v vseh mogočih organih in komisijah, kjer se je odločalo in se še odloča in kjer se kroji kulturna politika. Diktiranje sprememb, ki naj bi bile nujne, uveljavljanje zakonske latovščine, ki narekuje nenehne dopolnitve, zaganjanje novih dogovarjanj, leporečij, sestankovanj, lobiranj itd. daje uradništvu pomembnost obstoja, njegovi eliti pa podobo nepogrešljivosti in dober zaslužek.

ZUJIK je bil po sprejetju v parlamentu objavljen v Uradnem listu RS novembra 2002. Zatem so sledile objave leta 2006 (Zakon o financiranju občin), naslednje leto (januarja Odločba o delni razveljavitvi drugega odstavka 45. člena ZUJIK, junija spremembe in dopolnitve ZUJIK-A in julija Odločba o razveljavitvi prvega odstavka 42. člena ZUJIK z odložnim rokom), nato pa po tekočem traku domala vsakoletne spremembe in dopolnitve (ZUJIK B, C, D, E). Po vsem tem trdijo, da model ne ustreza več, saj je dokazano toliko anomalij, da ga je potrebno v temelju zamenjati z boljšim – spet njihovim – modelom.

Javno moramo opozoriti, da vsa ta leta prav ti protagonisti v kulturni politiki vsiljujejo spremembe v smeri norm velikih kapitalističnih držav in delo za nedoločen čas razumejo kot privilegij, ki ga je postopno treba odpraviti. »PRIČAKOVATI, DA BOMO LAHKO KDAJ PRIVILEGIJEV DELEŽNI VSI, JE NAMREČ UTOPIJA,« je Glosi pisal dr. Borut Smrekar. Kako malo je potrebno pogledati nazaj, da se spomnimo, kako smo te 'privilegije' vsi zaposleni že imeli, sedaj pa naj pripadajo samo še privilegiranim ... Vrhunski umetniki naj ne bi bili med njimi, birokrati pač. Je umetnike in druge delavce v kulturi in naravi kdo kaj vprašal? Menda živimo v demokraciji.

Sindikata je vselej tarča napadov in očitkov, da ne želi sprememb. Vsiljevanje zaposlovanja po pogodbah za določen čas poteka vse od osamosvojitve in sindikata kulture je že takrat takoj postavil zahtevo po trikrat višji ceni tovrstnega dela. Leta 1998, ko se je preoblikoval v Glosa, si je za prvi cilj zastavil povprečno najmanj 40 odstotkov višje plače zaposlenih za določen čas in socialno varnost v času brez dela. Mimo opozoril sindikata je bilo v prekarno delo zvaobljenih kar nekaj umetnikov, istočasno se je po kuloarjih institucij, preko znanstev in zvez, celo družinskih, ljudi odvrčalo od članstva v sindikatih, ki jih država že itak razbija na kar se da majhne in manj pomembne.

Oslabitev edinega partnerja države v pogajanjih o delovnih razmerjih je pripeljala do nemočnega opazovanja segregacije družbe in marginalizacije kulture. Zaradi vse večje podhranjenosti te pomembne dejavnosti se je položaj prekarne delavcev v zadnjem obdobju silno poslabšal. Zaposleni v kulturi nikoli ne bodo pristali na status mezdne delavce, čeprav nas v ta položaj silijo. Dasiravno sindikata ne obstaja zato, da rešuje vse kulturnopolitične probleme, je vendarle odgovoren za obrambo in ohranjanje pravic, zlasti tistih, ki izhajajo iz dela. Najvišja, tudi v svetu priznana, a vse bolj kamenjana, je zaposlitev za nedoločen čas. Pisci modela SRČ jo razumejo kot privilegij, ki je utopičen in zato nedosegljiv vsem. V svojem gradivu ta 'privilegij' zaenkrat dopuščajo uradniškim in drugim strukturam, ne privoščijo pa ga najbolj kreativnemu jedru kulturnih ustvarjalcev in poustvarjalcev. Tu tiči virus razgradnje že tako krhke kulturne sfere. Poleg tega želijo okrepiti položaj direktorjev, kar iz demokracije vodi v avtokracijo, odločanje preko izvoljenih ekspertov o porabi sredstev pa v tiho prilaščanje resorja. Zato smo dolžni še enkrat povzdigniti glas. Ne gre namreč

zaupati siceršnjemu ugledu in zelo spretni retoriki trojke – v njihovem početju slutimo zametke svojevrstne tajkunizacije!

Tehten premislek je vsekakor nujen, dobrodošel in v duhu demokratičnih vrednot te družbe, kakršnakoli že je. Najmanj si želimo, da se problemi kulturne politike v javnosti rešujejo na zdraharski način, kakor razumemo nastopanje trojke in posledično tudi našo reakcijo v javnosti, saj to večini politikov samo koristi, da kulturni resor lažje odrivajo v ozadje. Zlasti, ko gre za javno financiranje, se vse od osamosvojitve naprej obnašajo do kulture kakor so se politiki v prejšnji državi. Nekaj promoviranj, a to je skoraj vse. Globalna razporeditev proračunskih sredstev ostaja za kulturo takšna kot v času stabilizacije in zategovanja pasu v zadnjem desetletju Jugoslavije. Tu vidimo prvo kritično točko v predlogih SRČ, ki prezre dejstvo, da se globalna razporeditev državnega proračuna odvija dokaj inertno, pri čemer se poskrbi najprej za zakonske obveznosti, kamor nedvomno sodijo plače zaposlenih za nedoločen čas, vse drugo pa je stvar pogajanj in prepričevanj.

ZUJIK bi moral opraviti funkcijo zakonske obveznosti za državo, ne glede na to, katera stranka oziroma struktura je na oblasti, a takšnega doslej še nis(m)o bili sposobni spisati. Ponujene rešitve silijo v povsem drugo smer, elite želijo spremeniti v odločevalce, vse druge, tudi sindikat, pa pod oznako "cehi" izključiti iz demokratičnega odločanja. Nasprotno pa Glosa zagovarja širitev udeležencev demokratičnega odločanja ter postavitvev demokratičnega elitizma ali ekspertnega elitizma na trdna tla demokratične odličnosti. Le tako se razširja in krepi tudi demokracija.

Mitja Šuštar, predsednik Glose